CĂTĂLIN MIHULEAC

Cătălin MIHULEAC (n. 17 iunie 1960), prozator ieșean, doctor în filologie la Universitatea „Al. I. Cuza" din localitatea natală. Teza sa, *Pamfletul și tableta. Jurnalism sau literatură?,* a văzut lumina tiparului la „Editura Universității Al. I. Cuza", în anul 2009.

În ultimii ani, Cătălin Mihuleac a publicat patru romane la editura „Humanitas" din București. Acestea sunt: *Deborah* (2019); *America de peste pogrom* (2021) – ediția a treia, primele două ediții apărând la „Cartea Românească" (2014) și „Polirom" (2017); *Poziția a unsprezecea și domnișoarele lui Fontaine* (2022) și *Strania valiză a domnului Silberstein* (2024).

În anul 2016, i-a apărut la „Cartea Românească" volumul de short-stories *Ultima țigară a lui Fondane.*

Romanul *America de peste pogrom* a fost tradus în germană (2018), franceză (2020 și 2025) și poloneză (2023) – toate edițiile fiind primite favorabil, pe alocuri entuziast, de critica de specialitate și de public.

Poziția a unsprezecea și domnișoarele lui Fontaine a fost, de asemenea, tradus în limba franceză și publicat în toamna anului 2025.

Scrierile lui Cătălin Mihuleac se bazează pe o riguroasă cercetare în arhive oficiale și particulare. Ele au la bază recuperări istorice tratate literar, cadrul interbelic și tipologia umană de ieri și de azi fiind redate cu șarm narativ și fidelitate documentară.

Multe povestiri ale autorului au fost selecționate în antologii naționale și internaționale. Totodată, el a participat la festivaluri de literatură internaționale și a susținut lecturi publice în orașe ca Paris, Nantes, Berlin, München, Praga, Viena, Graz, Varșovia sau Cracovia.

„Ultima țigară a lui Benjamin Fondane, *scrisă după o rețetă originală, se „fumează" încet, câte un microroman pe zi. Există riscul ca, după ce o termini de citit, să te urmărească, să ieși din lumea ei cu întrebări, să reintri cu eventuale… tăceri.*"

Corina GIURGIA, *Timpul*

CĂTĂLIN MIHULEAC

Ultima țigară a lui BENJAMIN FONDANE

Istorii de holocaust

CARTIER POPULAR

CARTIER
Editura Cartier, SRL, str. București, nr. 68, Chișinău, MD2012.
Tel./fax: 022 24 05 87, tel.: 022 24 01 95. E-mail: vanzari@cartier.md
cartier.ro
cartier.md

Cărțile CARTIER pot fi procurate online pe cartier.ro & cartier.md
și în toate librăriile bune din România și Republica Moldova.
Cartier eBooks pot fi procurate pe iBooks și pe cartier.ro & cartier.md

LIBRĂRIILE CARTIER
Librăria din Centru, bd. Ștefan cel Mare, nr. 126, Chișinău.
Tel./fax: 022 21 42 03. E-mail: librariadincentru@cartier.md
Librăria din Hol, str. București, nr. 68, Chișinău.
Tel./fax: 022 24 10 00. E-mail: librariadinhol@cartier.md

Colecția *Cartier popular* este coordonată de Gheorghe Erizanu
Editor: Gheorghe Erizanu
Lector: Dorin Onofrei
Coperta seriei: Vitalie Coroban
Coperta: Vitalie Coroban
Design/tehnoredactare: Tatiana Cunup
Prepress: Editura Cartier
Tipărită la Bons Offices

Cătălin MIHULEAC.
ULTIMA ȚIGARĂ A LUI BENJAMIN FONDANE
Ediția I, februarie 2027

© 2027, Editura Cartier, pentru prezenta ediție. Toate drepturile rezervate.
Cărțile Cartier sunt disponibile în limita stocului și a bunului de difuzare.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții
Mihuleac, Cătălin.
Ultima țigară a lui Benjamin Fondane : Istorii de holocaust / Cătălin Mihuleac ;
coperta: Vitalie Coroban. – Ed. 1. – [Chișinău] : Cartier, 2027 (Bons Offices). – 194, [1] p. –
(Cartier popular / colecție coordonată de Gheorghe Erizanu,
ISBN 978-9975-79-891-4).
[800] ex.
ISBN 978-9975-184-03-8.
Text : nemediat.
821.135.1-3
M 71

Gard în gard, la Dorohoi

Tachinarea marchează un fel de perioadă romantică a certei, dar despre romantism știm bine că nu e un produs de folosință îndelungată. Locuind gard în gard la Dorohoi, Toni Frost și Vasile Sandu s-au tachinat câțiva ani, după care au trecut la treburi mai serioase.

Frost ținea un negoț alimentar – „Brânzărie și coloniale" – care tria din centrul urbei o clientelă selectă, deloc descurajată de prețurile nu tocmai mici. Vecinul său îi devenise mușteriu ba la ceai, ba la cafea, ba la olecuță de mirodenii, iar când n-avea bani gheață, era trecut cu roșu la catastif și plătea la leafă.

— Tu sugi sângele meu și al poporului! îi reproșa Sandu, boscorodind glumeț, când îi returna datoria.

Negustorul se disculpa candid. Păcatele mele, dacă ți-aș suge sângele, aș muri otrăvit – așa! – chiar și pentru un țânțar ar fi curată sinucidere să te deguste – așa! Într-adevăr, după anumite criterii mai exigente, Sandu avea un aspect nu foarte sănătos, iar megieșul îl sfătuia sincer să stea la dos în preajma Crăciunului – așa! – să nu cumva să-l confunde dorohoienii cu vreun porc – așa! – numai bun pentru sacrificiul gastronomic tradițional – așa!

Ar fi total eronat să se creadă că Vasile Sandu – funcționar învechit în serviciul de la circumscripția de stare civilă – întruchipa noțiunea de victimă. Nicidecum! Avea și el o trusă cu scule de tortură, pe care o completa ori de câte ori îl vizita

muza tachinării. În primul rând, își bătea joc de obiceiul lui Toni Frost de a strecura câte un „așa" la fiecare trei cuvinte:

— Tu, liftă parșivă, în timp ce vorbești, tragi de timp cu așa-urile tale, doar-doar ți-o veni în cap vreo pungășie proaspătă!

Prin martie, când virusurile deșteptate la viață umpleau aerul cu zborul lor lipsit de griji, în slăbătura de Frost s-a cuibărit plita încinsă a unei gripe. Drac gol, vecinul l-a vizitat cu o tavă de cârnați usturoiați și l-a întrebat dacă nu-l poate lăsa să-i prăjească pe pielea lui, să facă olecuță de economie la lemnele de foc, scumpe tare. Printre zăbrelele gemetelor, bolnavul i-a strecurat un: îți arde de glume, bre cârnatule – așa! – nu-ți pasă că-mi dau duhul – așa! Dar Sandu – săritor, cum se cădea să fie vecinul ideal – s-a oferit și aici să-i dea o mână de ajutor și să-l treacă anticipat în registrul răposaților, că tot lucra la starea civilă.

Cu astfel de escaladări ale glumelor, a luat sfârșit perioada în care Sandu îl socotea pe Frost „cel mai simpatic evreu", iar Frost pe Sandu, „cel mai de treabă creștin". Cum s-a lepădat de haina frisonată a gripei, negustorul s-a gândit că poate e semn de la Dumnezeu că stăteau gard în gard. A făcut el niște măsurători, a chemat spre confirmare un inginer hotarnic de la cadastru și, constatând că i s-a violat proprietatea cu câțiva centimetri – mici, dar personali –, i-a trântit vecinului un proces în toată regula, cerându-i reparații materiale și morale de un leu și 25 de bani.

Pârâtul era la masă când a primit citația și atât de tare l-a sufocat jignirea cu reparația de un leu și 25 de bani, încât blânda lui soție a trimis un copil după medic, ceilalți doi rămânând să tremure și să plângă, tătucă, nu muri, te rugăm noi, o să fim cuminți de-amu încolo.

Ca din întâmplare, a doua zi, când comersantul de coloniale se pregătea să-și zorească automobilul spre gară, pentru

a prelua un furnizor de mirodenii sosit de la Iași, și-a găsit cauciucurile înjunghiate. Și-a dat seama pe loc cărei lepre ar fi trebuit să-i steie fapta pe conștiință, dacă ar fi avut conștiință.

Gata cu romantismul! Între ei, se vărsase un sac de piper din cel mai al dracului. Dorohoiul nu-i mai încăpea pe amândoi. Prima măsură a negustorului a fost să nu-i mai dea inamicului marfă pe datorie. O măsură severă, dar tardivă, fiindcă, oricum, Sandu nu-și mai impregna copita de porc pe dușumeaua prăvăliei, amânând pentru paștile cailor plata datoriei de 750 de lei, pe care o avea trecută în caiet. Cu paginile datornicilor în față, evreul constata roșu pe alb cât de poet fusese când îi ceruse daune simbolice. Ăsta merita belit, era clar, dar în niciun caz simbolic!

Din clipa aceea, situația s-a răsturnat iremediabil. Frost a devenit pentru Sandu „cel mai ordinar jâdan", iar Sandu pentru Frost, „cel mai împuțit creștin". Într-o zi, după un nou termen al procesului din pricina gardului, s-au batjocorit în fața tribunalului mai cu ură ca niciodată:

— O să-ți jupoi călcâiele – așa! – să-mi pun gresie în baie, așa! – i-a trântit-o Frost, făcând trimitere la calitățile de rocă vulcanică ale călcâielor dușmanului său, evidențiate vara de portul sandalelor.

— Liftă lacomă, o să-ți smulg flocii din nas și-o să-i pun strune la vioara copchiilor! i-a întors-o creștinul, cu o aluzie clară la nepăsarea cu care evreul își trata estetica nărilor.

Dacă nu se băgau avocații între ei, ar fi ieșit și cu scântei fizice, nu doar verbale. S-au îndepărtat cu greu, ca doi dobermani frustrați de plăcerea de-a se părui până la ultima suflare. În ziua aceea, Frost n-a mai dat niciunui creștin marfă pe datorie, pretextând că se lămurise cu toți. La rândul lui, Sandu i-a șters două palme peste față blajinei sale soții, pe motiv că-l otrăvește cu friptură de miel prea arsă. După care s-a închis

în pivniță, întovărășit de vin și murături, și n-a mai vrut să iasă până dimineață.

Pentru că, pe câmpul de luptă, generalii își șlefuiesc permanent strategia în funcție de cursul ostilităților, măsurile de criză s-au extins și asupra familiilor. Copiii au căpătat interdicție de a mai juca împreună poarca pe maidan, iar nevestele, pe aceea de a-și vorbi și chiar de a se saluta. La copii, interdicția a prins, dar nevestele – Mărioara și Marta, gospodine tari de vână – au continuat să se vadă pe șestache și pe șestacovici și să facă troc lângă gardul litigios, schimbând cutiile de cafea și de ceai pe harbujii murați și zacusca de vinete și ciuperci.

Că Mărioara Sandu punea niște murături care, în viziunea Martei Frost, meritau trocul cu toată cafeaua și tot ceaiul din lume! Toamnă de toamnă, vrednica muiere poposea în piață și se punea pe recrutare. Burghezii harbuji, aroganții castraveți, șireții gogoșari, zvârlugele gogonele, dantelata conopidă, vivacii ardei iuți, musculoasele ciuperci de pădure și moțatele verze ajungeau în saci, urcau în căruță și descindeau pentru instrucție în cazărmile din pivniță.

Marta, care avea niscaiva rude îndepărtate prin America, repeta peste tot că, dacă Dorohoiul ar posta la fruntariile sale, precum americanii, o statuie a libertății, aceasta s-ar cuveni s-o reprezinte pe coana Mărioara, care ar ține într-o mână un castravete murat și-n alta un pahar cu moare de varză.

Departe de trădările consoartelor, dușmănia dintre cei doi foști prieteni mocnea natural, dar era tunsă periodic precum gazonul englezesc, pentru a fi păstrată în limitele demne de un târg civilizat, cum Dorohoiul pretindea că este.

Ar fi mocnit ea, probabil, mult și bine dacă, în conformitate cu ultimatumul trimis României de Uniunea Sovietică, n-ar fi urmat retragerea armatei noastre din Basarabia și nordul

Bucovinei. La scară internațională, era vorba tot despre o dispută între vecini și tot pornită de la gardul care le separa proprietățile. Vechile teritorii românești erau înhățate fără remușcări de musculosul colos de la răsărit, care găsea de cuviință să înainteze mai spre buricul Europei.

Era o știre sumbră pentru demnitatea națională, era o știre neagră pentru fiii lui Israel Dorohoianul. Rumorile ajunse la ei prevesteau vărsări de sânge, mai cu seamă că visau noaptea cum li se scoteau fără anestezie dinții și măselele… Alt vis mai rău nici că se putea pentru ca suflul înghețat al morții să umfle energic din foale.

De când e lumea, crimele în masă nu au cu logica vreun parteneriat cât de mic. Nici de data asta nu aveau. Întrucât militarii și funcționarii români fuseseră umiliți, în retragerea lor, de comuniștii, în principal evrei, din Cernăuți, se anunțau răcoreli istorice ale armatei pe spinarea populației iudaice din Dorohoi.

Chiar așa! Evreii din Dorohoi urmau să achite nota de plată pentru faptele evreilor din Bucovina smulsă din trupul sfânt al țării. Se proroceau câteva zile de foc. Cel puțin 24 de ore, trupa căpătase încuviințare tacită pentru crimă și jaf, pentru tortură și viol. Superiorii n-aveau nici cea mai vagă intenție să calmeze spiritele, notele interne din armată pregătind coniacurile și havanele pentru contemplație. „Evreii din Cernăuți s-au dedat la manifestațiuni antiromânești, rupând și scuipând tricolorul românesc și, suindu-se pe monumentul Unirii, au arborat steagul roșu", informa, spălându-se preventiv pe mâini, o astfel de notă, la finele lunii iunie 1940.

Ei, las' că vă dăm noi steag roșu! O să vă băgăm grenadele fix în cur și-o să vă aruncăm în aer!

În inima lui Toni Frost, frica făcea cuburi de gheață. A pus-o pe Marta să-și cănească părul roșu-blonziu, i-a potrivit

un batic destrămat în cap, i-a trântit o pestelcă peste rochia veche și a trimis-o cu tot cu copii la un văr din Ploiești. Având părul vopsit negru, riscul unei păruieli rasiale, care să se lase cu o aruncătură din tren, era îndepărtat.

— Fii cu băgare de seamă – așa! – dacă deschizi cumva gura – așa! –, ceea ce nu-ți recomand – așa! –, să vorghești moldovineasca cea mai din topor – așa! Gândește-te la proasta de Mărioară a lui Sandu – așa! – și vorghește ca ea – așa!

— Ghini, bre omu' lu' Dumniezău!

— Cum te urci în tren – așa! – le dai copchiilor pastici de soileală – așa! – să doarmă țapini și umflați, la locul lor!

— Ghini, bre omu' lu' Dumniezău!

Ar fi luat-o și el la sănătoasa din Dorohoi – că mai bine câine viu decât leu mort –, dar pe mâna cui să lase prăvălia și casa? Un singur gând nu-i slăbea mintea din strânsoare: nu cumva, ca să se răzbune, vecinul Sandu îl va reclama soldaților, zicând că-i comunist sau altă bazaconie? Judecând cu mintea, nu cu noroiul de pe ghetele lui de neam prost, cum ar putea fi comunist un negustor de vază, carevasăzică un capitalist sadea, pe care-l interesează numai profitul? Doar că, la ce vraiște domnea în armată și la cât de inflamate erau spiritele, porcaletele de Sandu ar fi putut să-i demaște așa-zisele simpatii bolșevice, doar pentru că le dădea unora marfă pe datorie. Ar mai fi adăugat, poate, câteva tușe de la el și tabloul nenorocirii ar fi fost complet.

— Jâdanu' Frost îi comunist împielițat, că dă marfă pe datorie și uneori o împachetează în hârtie roșie la culoare, cu poza lu' bot îmblănit Stalin pupându-se cu bot îmblănit Lenin. Umblă să prostească oamenii și să le vâre pe gât microbu' bolșăvic. Are carnețel în care îi trece tot cu roșu pe ăi pe care îi are în vedere. Și mai vinde și brânză cu mucigai, să otrăvească neamu' românesc. Îi ajănt sovietic, prăvălia îi numa camuflaju' sub care și-o ascuns șiretenia de vulpoi.

Până să le explice Frost soldaților netezi la minte că dădea pe datorie ca să-și strângă mai aproape clientela – așa! – și că brânza cu mucegai – roquefort – era o delicatesă mondială – așa! –, și că taman mucegaiul îi dădea preț, până să-i îmbie – poftim de gustați, eroi ai nației române – așa! –, să vă lămuriți că otravă de asta să tot înghiți –, ar fi avut deja în piept mai multe borte ca șvaițerul. Așa!

În plus, ce modalitate mai bună era pentru hulpavul Sandu să scape de cei 750 de lei pe care-i datora pentru cafeaua și ceaiul luate pe caiet? Era simplu ca o problemă de clasa întâi: eliminând din schemă negustorul, te scăpai și de datorie, că doar nu te mai putea trage la răspundere un stârv.

Toni Frost simțea înțepături în locuri pe care le credea congelate.

În seara de 30 iunie 1940, Vasile Sandu stătea liniștit în grădină, bând o cireșată, pufăind din țigară și trăgându-se de șireturi cu el însuși. Coana Mărioara spăla, căscând, vasele la bucătărie, copiii, în odaia lor, își preparau de somn burtica sătulă… Natura întreagă moțăia, trăgându-se de șireturi cu ea însăși.

Când, în acord cu întreaga fire, Sandu era gata să alunece în dreapta ațipire, s-a buricat la el un foșnet de după cireșul din față. Nu i-ar fi dat atenție – precis e-o pacoste de motan, căpiat de chemările oaselor de crap prăjit – dacă, din senin, motanul n-ar fi prins glas de om:

— Vecine, ai o clipuță liberă? Doar o clipuță!

Era secătura de Frost. N-a fost nevoie de mai mult ca din somnul lui Sandu să se aleagă praful și pulberea:

— 'Tu-ți clipuța mă-tii! Ia-ți tălpășița de aici, jivină împuțită, că te jupoi cu mâna mea!

— Ascultă-mă, Vasilică, te rog din suflet, ascultă-mă un minuțel!

— Mă rogi din suflet? Da' tu ai suflet? Și nu-s cu tine Vasilică, ci pârâtul Sandu Vasile! Chiar ți s-a urât cu binele, de-mi calci proprietatea? Dispari după gardul de la care ne judecăm, maramoiule!

— Dispar, cum să nu dispar, de ce să nu dispar… Numa' să-ți las ce ți-am adus: iaca, olecuță de cafeluță și trei fire de ceiuț! Și niște brânzică, așa cum îți place ție. Cafeaua e braziliană, ceaiul e din Ceylon, brânza din…

— Iar tu ești de după gard. N-am cu ce-ți plăti, și-așa îți datorez 750 de franci.

— Nu-i pe bani, e pe prietenie și bună înțelegere între vecini! Cât privește datoria de 750 de lei…

— Ți-o dau, ce, crezi că nu ți-o dau?! Ai venit după ea, la ora asta?

— Nu-i nevoie să mi-o dai, c-am șters-o din caiet.

— Ei, nu mai spune!

— Am șters-o de mult. Iaca, am venit să-ți propun un gheșeft.

Vestea scutirii de plată a temperat în Sandu pornirea firească de a-i crăpa capul. N-a putut să nu observe că, pentru întâiași dată, frazele lui Frost nu mai includeau „așa"-urile care-l făceau să-și piardă cumpătul. Era o formă de respect la adresa lui, orice s-ar fi zis, prima pe care o remarca, în atâția ani de când se cunoșteau. Totuși trebuia să rămână prevăzător. Mintea jidanului sigur avea ceva pus la copt.

— Hai, lipește-ți curu' de taburet și zi ce-ți coc zoaiele din cap! Da' repede, că n-am toată noaptea la dispozițiune!

I-a turnat un pahar de cireșată, pe care Frost l-a executat fără somație. Urechile gazdei fiind ciulite, nepoftitul oaspete i-a spus negustorește în ce consta afacerea pe care i-o propunea: *nici mai mult nici mai puțin decât să-l ascundă de soldații care vor intra acușica în oraș și-i vor vâna pe evrei.*

Când a auzit o asemenea enormitate, Sandu și-a vărsat pe pantaloni paharul cu cireșată:

— Tu încă n-ai adormit, da' ai și început să visezi! Vrei să mă facă soldații șvaițer, din pricina unei lipitori ca tine? Alt idiot nu ți-ai găsit?

— Nu te face nimeni șvaițer, de ce să te facă?! Suntem dușmani declarați, nimeni nu și-ar închipui că m-ai putea ascunde tocmai tu.

Sandu a rămas câteva clipe cu ochii în noapte:

— Da' știi că ai dreptate?!

— Și nu ești idiot, că nu-i pe daiboj. Îți dau o grămadă de bani, 50.000 de lei!

— Câââât? La mărunțișu' ăsta, chiar c-aș fi bătut în cap, dacă te-aș ascunde. Mai bine te reclam cu gura mea și fac olecuță de curățenie în țară. Că prea v-ați înmulțit, făcând în ciudă neamului românesc, lifte fără obraz ce sunteți!

— N-ai tu inimă să-mi faci una ca asta! Că doar am fost prieteni buni.

— C-om fi fost prieteni buni, e discutabil; da' că suntem dușmani răi, e mie-n sută. Chiar tu ziceai adineauri că suntem dușmani declarați.

— Te rog, de dragul timpurilor de altădată!

— Te refuz, de dragul timpurilor de acu! Mai ai ceva să-mi spui? Vezi că în septembrie avem termen nou de judecată. Să te prezinți, dac-o să mai fii în viață!

Venit de nu știu unde, un răpăit de mitralieră îi aminti lui Toni Frost că soldații se apropiau de târg. În șipotul de teamă cu care venise de-acasă, se adunau șiroaie reci.

— Bine, îți dau 100.000, da' să mă ascunzi bine!

— Neobrăzatule, cât o să mă mai insulți, în propria mea casă?! De data asta, te dau eu pe tine în judecată!

— 200.000 de lei! Nici pentru mama nu pot face mai mult.

— Eu zic să te ascundă mă-ta!

— 300.000, ultima strigare!

— Hai, valea! Ședința de judecată s-a terminat!

— 325.000!

— Baftă în confruntarea istorică ce te așteaptă cu vitejii armiei române!

În jur de ora două, au căzut la învoială pentru un milion de lei. Erau toți banii puși deoparte de Toni Frost, în jumătate de viață de om. Toate tentativele de a-și umaniza fostul prieten se dovediseră pledoarii adresate stelelor și lunii. Așa era cu prietenii: când se pierdeau, pierduți erau pe vecie.

Au bătut palma și-au mai dat un păhăruț peste cap, ca adălmaș. Frost a zbughit-o acasă, a pus peste obloanele prăvăliei un carton pe care scria „Concediu de odihnă" și a revenit cu o servietă diplomat de piele bej, plină cu bani.

Vasile Sandu nu s-a deranjat să numere milionul. N-avea încredere în vecin, dar avea încredere în frica lui de moarte. Nimeni nu risca să fie necinstit, în asemenea situații, chiar și un târtan murat în viclenii ca Frost. L-a luat de braț și l-a tras în pivniță:

— Când ți-oi da de veste, te vâri în butoiu' ista cu murături, ai înțăles!? Și să nu scoți un zgomot când or veni soldații să cate jâdani. Dacă te descoperă, o să zic că te-ai ascuns fără știrea mea.

În zori, a coborât iar în beci să-i dea alarma:

— Vâră-te în poloboc, dau iama soldații!

Retragerea militarilor români prin Dorohoi a durat două zile, într-o beznă neuronică fatală pentru populația evreiască. Însă Toni Frost, la fel ca alții adăpostiți de creștini, a reușit să ocolească furia soldățească.

Cât era el de funcționar la starea civilă, Vasile Sandu tot a fost luat la bani mărunți. Un locotenent și trei soldați i-au bătut la poartă să-l întrebe ce știa despre jidanul de alături, căruia tocmai îi spărseseră magazinul.

Sandu s-a arătat indignat. Ce parșiv, dom'le, cum a tulit-o ca un laș, în loc să steie pe loc și să deie socoată pentru tot ce-au făcut evreii din Cernăuți! L-a luat pe ofițer deoparte și i-a arătat una dintre citațiile primite de la tribunal:

— Sunt în proces cu lifta asta, nu ne vorbim de mai bine de-un an! Dacă știam că e dezlegare, îi făceam chiar eu pielea tobă!

Ofițerul părea convins. Totuși – ordinul primit de sus era ordin – casa trebuia percheziționată. În pivniță, a intrat împreună cu stăpânul casei. A desfăcut întunericul cu lanterna și abia s-a ferit să calce într-o capcană pentru șoareci. Poloboacele cu vin și murături, borcanele cu dulceață, zacuscă și compot îi aminteau de studenție și de pachetele primite de la mama, prin mecanicul trenului personal Galați-Iași. Ce-or mai fi făcând colegii lui de facultate, de an universitar și de cameră? Strașnice chefuri încingeau: cu vin, pastramă și murături! Fetele mai puteau lipsi de la petreceri, dar murăturile, niciodată.

Tot gândindu-se el așa, o poftă nestăvilită îi dădea ghes să muște dintr-un gogoșar, dintr-o gogonea, dintr-un castravete. Era tot ce-și dorea: să pescuiască murătura din poloboc, s-o bage în gură, s-o mestece cu ochii închiși și să se trezească din nou în camera lui de cămin, între prietenii cei dragi. Oare era posibil? Simțea că da. Alături, se afla un butoi cu cercul slăbit la gură. Parcă îl aștepta pe el!

Era exact butoiul în care se ascunsese Frost. Sandu voia să evite nenorocirea, care, în mod sigur, conducea la împușcarea amândurora:

— Dom' locotenent, vă ofer eu ce murătură vă poftește inimioara, e păcat să băgați matale mâna. C-o să vă mănânce teribil pielea după asta.

— Te rog să nu mă-nveți dumneata teoria murăturii! Toată plăcerea e să ți-o culegi singur, cu mâna ta!

Locotenentul și-a suflecat gospodărește mâneca și s-a pus pe cotrobăit după gogoneaua, gogoșarul ori castravetele viselor sale studențești. Estimp, Sandu își storcea mintea, pentru a scorni o minciună salvatoare, pe care s-o plaseze când fugarul din poloboc va fi descoperit. O să spună că s-a vârât acolo fără știrea lui, dar o să-l convingă pe ofițer? Părea băiat de comitet, dar cu destul ardei iute în sânge, după cum îl recomanda și figura de păstrăv.

Nicio vietate care și-a făcut veacul într-una din apele acestui pământ n-a fost mai alunecoasă și mai nevăzută ca vietatea Frost în butoiul de murături. Parcă i se topiseră oasele. Cum simțea mâna ofițerului apropiindu-se de el, cum se contorsiona, se făcea sfoară ori se lățea și aplatiza ca un calcan, pentru a se lipi de perete. La un moment dat, s-a făcut mic și rotund ca un harbuz și s-a pus pe plutit în rând cu fârtații harbuji, dar când ofițerul i-a mângâiat rotunjimea și a dat să-l apuce de moț și să-l scoată, i-a alunecat dibaci din mână și s-a lăsat la fund. Nu mai respira, dar, la cât de strâns se agăța de viață, ar fi rezistat și două ceasuri încheiate, fără să aibă nevoie barem de-o pipetă cu aer.

După minute seculare de atentă scormonire, locotenentul a scos două gogonele, un gogoșar și-un castravete, le-a admirat o secundă și a mușcat, cu ochii închiși, din fiecare. Era adevărat. Sucurile calme ale verii trecute îl întorceau în camera sa de cămin, în mijlocul colegilor de facultate, cu care prietenea în hohote. Erau și fete pe-acolo, era și-un patefon cu Zavaidoc și Cristian Vasile, era mult bine. Pe fața tânărului ofițer, lacrimile izbucneau ca zemurile dintr-un pepene murat. Nu mai vroia să se dea dus din pivniță. Vroia să rămână acolo, la adăpost de

bombardamente, bând vin și mâncând murături. Ce căuta el în războiul ăsta?

Suspina adânc, laolaltă cu nefericitul Frost, care reînvăța să respire în polobocul lui.

Doar două zile a durat trecerea armatei române prin Dorohoi, dar Vasile Sandu – ca să-și merite milionul de lei cu care fusese plătit, dar și ca să se distreze puțintel – și-a ținut vecinul în beci o săptămână. Nici nu ieșea săracul bine din poloboc, că îi dădea din nou alarma, bagă-te la loc, iarăși vin soldații, de data asta mai opăriți ca oricând, se aude că unui burtă-verde evreu i-au tăiat jucărica și i-au aruncat-o la ciori.

E adevărat că-l primenea cu haine uscate, e adevărat și că-l hrănea. Dar o făcea de să-l țină minte, numai cu porcării, începând cu pastramă, șuncă și cârnați. Că tot spunea vorba evreiască: „Dacă mânânci carne de porc, mănâncă de să-ți curgă din gură". Lui Frost îi curgea.

— Cu tot regretul, da' altceva n-am. În locul tău, nu m-aș plânge. Pe lângă porcării, ai și castraveți murați, ai și zacuscă la discreție…

Săracul Frost îmbuca în greață, dar îmbuca. Parcă avea de ales?

— Adu-mi măcar niște brânză, din magazin de la mine.

— Ți-au luat tot soldații. Da' ai olecuță de compot colea. Și magiun.

Mințea, pentru că soldații, în trecerea lor devastatoare, confiscaseră numai cafeaua, pe care o puteau revinde. Nu și brânza fină, căreia nu-i tălmăciseră gustul.

În loc de apă, Sandu îi dădea vin, că fântânile se auzea c-ar fi fost otrăvite, iar dimineața, evreul își limpezea capul, greu ca un pietroi de pus pe murături, cu moare de varză. Pentru un bețivan sadea, cura cu porcării și vin ar fi fost paradisul, nu însă și pentru Frost, cumpătat în toate cele.

După ce, în sfârșit, a ieșit din butoi și a revenit acasă, pe Toni Frost l-a chinuit pielea o lună încheiată. Îl urzica, îl dogorea, îl strângea ca o haină rămasă mică. Geaba se spăla cu săpunuri de muiere fină, geaba se ungea cu cele mai franțuzești creme, că nu-l slăbea un moment.

— Pentru mine, nu-i nimica nou, l-a pus Sandu la punct, într-o zi, când venise să ia cafea pe datorie. De când te știu, crapă pielea pe tine.

Altădată, Frost i-ar fi întors-o de să-l țină minte. Altădată, Frost i-ar fi servit-o, de ce iei marfă pe datorie când ai un milion de lei acasă în dulap, chiar nu ți-e rușine?

Acum însă nu mai putea. Altădată era pe vecie altădată.

Într-o noapte, la o lună și olecuță după ce pornirilor sălbatice li s-a pus căpăstru, întreaga natură moțăia, trăgându-se de șireturi cu ea însăși. În acord cu natura, Toni Frost stătea singurel în grădină, sorbind agale dintr-un pahar cu vin demisec alb, pufăind din țigară și trăgându-se de șireturi cu el însuși. Tot îl mânca pielea, de la sejurul petrecut în butoi, dar mâncărimile erau suportabile. Când să alunece în dreapta ațipire, l-a deșteptat un zgomot, buricat dintre copaci.

Era Sandu, aducând în mână servieta diplomat de piele bej în care i se plătise milionul. Oricât de caraghios era să vezi pe unul la miezul nopții apărând în grădină cu o servietă elegantă în mână, Frost nu avea curajul să zâmbească. Oare ce dracu' mai poftea și ăsta? Nu-i ajungea un milion? Voia taxă de protecție? De unde să-i dea?

Fără să aștepte invitația, Sandu a dus sticla de vin la gură și a tras o dușcă zdravănă:

— Cre' că traista asta îți aparține!

A lăsat jos servieta, a dat bună seara și a plecat. Înăuntru, milionul era neatins.

Micul Samy nu se mai astâmpără

Dac-ar fi existat, în vara anului 1941, un etalon universal de măsură a gradului în care copiii fuseseră doriți de părinți, micul Samy s-ar fi situat detașat pe primul loc. Atât de iubit era, că i se satisfăceau toate moftur ile, ceea ce-i dădea noi și noi elanuri în a se întrece cu obrăzniciile. Băiețașul acesta veșnic agitat se purta ca o bombă cu explozie repetată, iar ai săi nu mai pridideau să-i acopere poznele, pe care și le distribuia cu larghețe în tot cartierul.

Prima soluție pentru a-l astâmpăra a venit din partea mamei:

— Propun să-l îmbrăcăm în cămașă albă, pantaloni cu dungă și pantofi de lac! Nu s-a născut copilul pe care această ținută să nu-l cumințească!

Într-adevăr, Samy s-a potolit un ceas și jumătate, până ce cămașa i-a devenit gri și pantalonii i s-au zdrențuit în fund și genunchi, urmare a escaladării unui gard cu țepușe metalice. O soartă nefericită au avut și pantofii, care s-au scrijelit atât de rău, de-ai fi jurat că patinatori minusculi exersaseră pe luciul lor ultimele salturi și piruete dictate de modă.

Dezastru, numele tău e Samy! Oftaturile mamei se înecau în lacrimi, fiindcă era ea o femeie tare, însă până venea vorba de odor.

În altă zi, o nouă idee s-a impus, de astă dată din partea tatălui, care, având obiceiul profesional de a plasa tot ce întâlnea în contul cuvenit, și-a plasat și fiul în contul lui:

— Cum eu sunt contabil de meserie, ăsta e copil profesionist! N-avem ce-i face! Nu ne rămâne decât să găsim un mijloc de a-l stoarce de energie ca să nu-i mai rămână forță pentru obrăznicii.

Astfel neastâmpăratul Samy a căpătat în dar un giuvaier de automobil cu pedale:

— Uite ce surpriză ți-am făcut! Pedalează în voia cea bună, numai nu te depărta de străduța noastră, că te paște pericolul unui accident!

Te și întrebi, câteodată, cum de unii părinți pot fi mai infantili ca odraslele lor! Oare nu era o mare naivitate să-i impui unui as al volanului de talia micului Samy să nu iasă de pe o străduță discretă, pe unde abia treceau săptămânal două-trei automobile leșinate? Se putea numi acela trafic?

Un pilot dornic de afirmare avea nevoie de circulație intensă, pentru a-și ascuți reflexele și a-și proba iscusința în viraje și depășiri. Dar mai cu seamă de public avea nevoie, de martori care să-i aplaude calitățile.

Cu un simț pe care doar aleșii cununilor cu lauri îl au, Samy a intuit perfect momentul când mama s-a deplasat de la geamul de unde îl supraveghea. A pedalat ușor pân-a ajuns la marginea câmpului ei vizual, apoi a tulit-o plin de speranțe spre Piața Unirii, făcând șuvoaiele de aer să-i vâjâie pe la urechi.

Forfota vehiculelor din centrul orașului părea să-l aștepte. Automobile și camioane își struneau ori își ambalau motoarele, căutând căi de negociere cu tramvaiele ce sunau pășunist din clopot, îngânate de cai înhămați la trăsuri blajine, care-și prezentau scuze pentru că nu reușeau să țină pasul cu progresul tehnic:

— Fiți îngăduitori cu noi, suntem doar niște simpli cai! Voi aveți patru roți, noi, doar patru copite!